

Біляєва В.Ю.,
аспірант¹

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогодні головною умовою динамічних перетворень національної економіки України є зміцнення стійкості її фінансової системи, зокрема банківського сектору. Негативні тенденції, які можна спостерігати сьогодні, зокрема: масова ліквідація банків, падіння прибутковості банківських операцій, зниження рівня лояльності клієнтів, втрата конкурентних позицій як на вітчизняному, так і на міжнародному ринку банківських послуг свідчать про нестійке становище вітчизняних банків та імовірність його погіршення у майбутньому. Такі традиційні засоби забезпечення фінансової стійкості, як капіталізація банків, гнучка політика управління активами і пасивами, пошук додаткових джерел отримання банківських прибутків, управління ризиками, реорганізація та реструктуризація банківської діяльності, які були результативними у докризовий період, виявились недостатньо дієвими у нових кризових умовах. Окрім цього, як свідчить вітчизняна банківська практика, запровадження банками інструментів забезпечення фінансової стійкості часто відбувається без попереднього виявлення резервів її зміцнення, що знижує ефект від їх дії.

З огляду на це, актуальності набувають питання, пов'язані з пошуком нових інструментів забезпечення фінансової стійкості вітчизняних банків та виявлення резервів її зміцнення, що сприятиме зростанню стійкості та надійності банківської системи України та нарощуванню темпів макроекономічних перетворень національної економіки.

---

¹ Науковий керівник: Чмутова І.М. – к.е.н., доцент

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківських установ знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних вчених–економістів, зокрема: М.В. Бодрецького [5], В.Я. Вовк [6], О.В. Дзюблюка [9], Ж.М. Довгань [10], Д.В. Завадської [11], О.М. Зверякова [12], А.О. Золковера [13], Л.А. Ключко [14], Я.Ю. Лабай [17], А.В. Олійник [19].

Наукові праці В.М. Бодрецького [5] та Ж.М. Довгань [10] присвячені дослідженню впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансову стійкість з метою виявлення вузьких місць у діяльності банку та розроблення політики прийняття виважених рішень щодо управління його фінансовою стійкістю. Різні підходи до забезпечення фінансової стійкості як на макро – , так і на мікро – рівнях розглянуто у дослідженнях В.Я. Вовк [6], яка стверджує, що одним з найбільш ефективних засобів нарощування потенціалу фінансової стійкості банку є його капіталізація. Д.В. Завадська [11], навпаки, акцентує увагу на тому, що головною умовою створення потенціалу фінансової стійкості банку є його виважений ризик–менеджмент. Рекомендації щодо розроблення ефективного механізму управління фінансовою стійкістю банку представлено у наукових працях А.О. Золковер та [13] А.В. Олійник [19], які значну увагу приділяють необхідності формування певних пропорцій між окремими елементами цього механізму. Л.А. Ключко [14] розглядає менеджмент активів і пасивів як засіб забезпечення фінансової стійкості та стверджує, що рівень фінансової стійкості банку більшою мірою визначається якістю управління його активами та пасивами. Я.Ю. Лабай та Л.Б. Ольшевський [17] приділяють значну увагу необхідності удосконалення інформаційного та технічного забезпечення фінансової стійкості, що сприятиме систематизації методичного інструментарію її оцінки та підвищенню її об'єктивності.

Незважаючи на глибину та ґрунтовність проведених досліджень, означені інструменти забезпечення фінансової стійкості не повною мірою відповідають тим вимогам, які висуваються перед вітчизняними банками сьогодні. Наприклад, капіталізація банків, яка вважається одним з найпродуктивніших

засобів підтримання фінансової стійкості банків України, сьогодні поступово виявляється недостатньо результативною. Так, за підсумками проходження у 2014 році стрес-тестування 18 найбільших банків України із 34 потребували вжиття низки заходів, спрямованих на забезпечення достатності (адекватності) їх регулятивного капіталу. З цього числа 5 банків не змогли витримати погіршення економічної ситуації, втратили ліквідність та впродовж 2014–2015 років були віднесені до категорії неплатоспроможних [20]. Наразі фінансово стійкими можна вважати ті банки, які продовжують ефективно функціонувати навіть в умовах мінливого зовнішнього середовища, завдяки реалізації власного інноваційного потенціалу. З огляду на це, слід зазначити, що рівень фінансової стійкості банку певною мірою визначається активною роботою з фінансового інжинірингу, яка має проводитись у банку та має бути спрямована на розроблення, впровадження та використання фінансових інновацій у різних видах банківських операцій.

З огляду на це особливої важливості набувають питання, пов'язані із вибором оптимальних інструментів фінансового інжинірингу для забезпечення фінансової стійкості та виявленням резервів для їх запровадження у діяльність банків. При цьому логічно припустити, що для банків з різним рівнем фінансової стійкості ці резерви та інструменти мають відрізнятися.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення методичного підходу до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банків із різним рівнем фінансової стійкості для подальшого впровадження в них фінансових інновацій. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення таких завдань: 1) розкрити зміст етапів процесу управління фінансовою стійкістю банку та виділити той етап, на якому відбувається виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості; 2) розробити рекомендації щодо виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості з огляду на поточний рівень фінансової стійкості банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можливість забезпечувати рівень фінансової стійкості банку на бажаному рівні залежить від якісного

механізму управління фінансовою стійкістю. Згідно із визначенням А. В. Олійник [19, с. 161], механізм управління фінансовою стійкістю банків представляє собою сукупність методів та інструментів управління, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості. Ключовим у цьому визначенні є власне процес управління фінансовою стійкістю банку.

Сутність будь-якого явища слід розглядати через призму різних підходів у менеджменті (системного, процесного, ситуаційного тощо). Складність явищ, що досліджуються, нерідко вимагає застосування декількох підходів у менеджменті. Концепція синтезу підходів управління отримала назву «процесно-структурований підхід», який, як зазначає О.Є. Кузьмін [16, с. 8], поєднує в собі процесний, системний, ситуаційний, динамічний та функціональний підходи і розглядає менеджмент як процес, що є послідовністю певних завершених етапів, кожен з яких має свою структуру. Беручи до уваги переваги означеного методу, у даному дослідженні було використано процесно-структурований підхід до моделювання процесу управління фінансовою стійкістю із використанням засобів фінансового інжинірингу та визначено такі його етапи [3]: 1) аналіз фактичних показників діяльності банку та фінансове планування; 2) визначення рівнів фінансової стійкості банку (планових та фактичних); 3) визначення можливих джерел (банківських операцій) нарощування фінансової стійкості банку; 4) розробка фінансових інновацій; 5) імплементація фінансових інновацій; 6) аналіз результатів впровадження фінансових інновацій.

Для виконання поставлених у дослідженні завдань розроблено методичний підхід до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості, реалізація якого передбачає наступні етапи:

1. Визначення фактичного рівня фінансової стійкості банку за допомогою методу узагальненого показника та віднесення банку до групи банків за рівнем його фінансової стійкості. За результатами попереднього дослідження [4] було визначено рівень фінансової стійкості банків України станом на 01.07.2014 р. за

допомогою методу побудови сукупного інтегрального показника фінансової стійкості, який базувався на часткових інтегральних показниках її складових (ресурсної стійкості, ліквідності та ділової активності) та виділено три кластери банків із такими рівнями фінансової стійкості: низький – $(0; 0,2644]$, середній – $(0,2644; 0,3503]$ та високий – $(0,3503; 1]$. Отримані результати дозволили перейти безпосередньо до етапу виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банків України.

2. Виокремлення показника–репрезентанта фінансової стійкості для банків у кожному кластері за допомогою методу "центру ваги" [22]. Ця процедура є необхідною для проведення подальшого кореляційно–регресійного аналізу взаємозв'язку фінансової стійкості банку із показниками, що характеризують банківські операції. Означений метод дозволяє виділити показник, який несе на собі найбільше інформаційне навантаження та характеризує певну групу показників.

З огляду на те, що розрахований рівень фінансової стійкості банків України представляє собою інтегральний показник, який узагальнює значення показників ресурсної стійкості, ліквідності та ділової активності [4], то застосування методу "центру ваги" дозволить виокремити той показник, який найбільшим чином буде характеризувати групу банків за певним рівнем фінансової стійкості.

За результатами застосування методу "центру ваги" визначено такі показники–репрезентанти фінансової стійкості за групами банків:

1) Банки 1 кластеру (низький рівень фінансової стійкості) – показник рівня використання залучених коштів та запозичених коштів у кредитні вкладення (складова ресурсної стійкості);

2) Банки 2 кластеру (високий рівень фінансової стійкості) – коефіцієнт надійності (складова ресурсної стійкості);

3) Банки 3 кластеру (середній рівень фінансової стійкості) – рівень депозитів у зобов'язаннях (складова ресурсної стійкості).

3. Побудова кореляційно–регресійних моделей зв'язку показників за окремими операціями банку (кредитні, депозитні, розрахунково–касове обслуговування та валютні операції) та репрезентантом фінансової стійкості у кожній групі з метою визначення груп банківських операцій, які найбільшим чином впливають на рівень фінансової стійкості банку у кожному кластері та представляють собою резерви забезпечення фінансової стійкості. Слід зауважити, що операції з цінними паперами банку не бралися до уваги у процесі проведення дослідження через низький рівень активності банків щодо здійснення цих операцій.

Побудова кореляційно–регресійних моделей відбувалась у середовищі програмного пакету Statistica 10. У ролі методу обробки даних було використано метод "покрокової регресії", який дозволяє визначити найкращу підмножину регресорів для пояснення результуючого фактору та реалізується з послідовним включенням змінних у рівняння регресії [7]. Для встановлення ступеня тісноти зв'язку між факторними ознаками та результуючою було здійснено аналіз часткових коефіцієнтів кореляції, які визначають тісноту зв'язку між результативною ознакою та кожним фактором при виключенні впливу інших факторів та характеризують "чистий" вплив фактора на результативну ознаку [18].

Для побудови кореляційно–регресійних моделей у ролі факторних ознак було використано набір показників у розрізі банківських операцій (табл. 1).

Таблиця 1

Набір факторних ознак для побудови кореляційно–регресійних моделей

Група банківських операцій	Факторна ознака	Умовне позначення
Кредитні операції	Коефіцієнт кредитної активності	X1
	Коефіцієнт забезпеченості позик	X2
	Коефіцієнт захищеності позик (достатність резервів)	X3
	Розмір кредитних вкладень на 1 грн капіталу	X4
	Частка кредитів, наданих фізичним особам	X5
	Частка кредитів, наданих юридичним особам	X6
	Частка кредитного портфеля, яка переходить в категорію нестандартної	X7

	Частка списань із резерву у кредитному портфелі	X8
	Дохідність кредитних вкладень	X9
	Дохідність активів за рахунок кредитних операцій	X10
	Частка доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів	X11
	Окупність процентних витрат доходами від кредитування	X12
Депозитні операції	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	X13
	Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	X14
	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	X15
	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	X16
	Коефіцієнт активності використання зобов'язань у кредитний портфель	X17
	Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	X18
	Співвідношення між балансовим капіталом і строковими вкладками фізичних осіб	X19
	Частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях	X20
	Коефіцієнт залежності від міжбанківського ринку	X21
	Вартість зобов'язань	X22
	Ефективність використання залучених коштів	X23
	Частка міжбанківських кредитів у зобов'язаннях банку	X24
	Відношення міжбанківських кредитів до статутного капіталу	X25
	Коефіцієнт надання міжбанківських позик	X26
	Частка поточних рахунків у зобов'язаннях банку	X27
Розрахунково-касове обслуговування	Частка комісійних доходів від РКО в комісійних доходах	X28
	Частка комісійних доходів від РКО в загальних доходах банку	X29
	Частка комісійних видатків за РКО у загальних комісійних витратах	X30
	Частка комісійних видатків за РКО у загальних витратах банку	X31
Валютні операції	Частка валютних активів у загальних активах	X32
	Частка валютних кредитів у загальному обсязі активних операцій у валюті	X33
	Частка валютних кредитів у загальному обсязі кредитних операцій	X34
	Частка валютних зобов'язань у загальних пасивах	X35
	Ефективність використання банком залучених ресурсів в іноземній валюті	X36
	Рентабельність доходу від валютних операцій	X37
	Рентабельність валютних активів	X38
	Частка прибутку від валютних операцій у загальному прибутку	X39
	Дохід від валютних операцій до середніх сукупних активів	X40

Джерело: узагальнено на основі [2]; [15]; [21]; [23]

У результаті кореляційно–регресійного аналізу взаємозв'язку фінансових показників за різними видами операцій та рівнем фінансової стійкості у кожному кластері було отримано декілька регресійних моделей, які відображають лінійний зв'язок між факторними та результативною ознаками. У подальшому дослідженні до уваги приймалися тільки ті регресійні моделі, які є статистично значимими за F–критерієм Фішера та параметри яких є значимим за t–критерієм Ст'юдента із коефіцієнтами кореляції, які характеризують тісноту зв'язку на рівні 0,7–0,9 за шкалою Чеддока. Часткові коефіцієнти кореляції для регресійних моделей, побудованих для всіх кластерів, наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Часткові коефіцієнти кореляції факторних ознак та результуючої ознаки

Показник	Частковий коеф–т кореляції	Толерантність	R–квадрат	t–критерій Ст'юдента	p–рівень
Кластер 1 (банки із низьким рівнем фінансової стійкості)					
X1	0,841	0,485	0,515	6,603 (табл=2,101)	0,000003
Кластер 2 (банки із високим рівнем фінансової стійкості)					
X4	–0,750	0,998	0,002	–3,202 (табл=2,571)	0,012574
X16	0,876	0,734	0,266	4,071 (табл=2,571)	0,009629
X19	0,985	0,367	0,633	12,837 (табл=2,571)	0,000051
Кластер 3 (банки із середнім рівнем фінансової стійкості)					
X15	0,945	0,299	0,701	26,57 (табл=2,056)	0,000000
X27	0,973	0,871	0,129	38,82 (табл=2,056)	0,000000
X13	–0,841	0,382	0,618	–14,27 (табл=2,056)	0,000000

Джерело: розробка автора

Дані табл. 2 свідчать про те, що найбільший вплив на рівень фінансової стійкості банків з низьким рівнем фінансової стійкості мають кредитні операції, на що вказує тісний зв'язок репрезентанта у цьому кластері та коефіцієнта кредитної активності, виражений коефіцієнтом кореляції із значенням 0,841. Рівень фінансової стійкості банків у другій групі банків більшою мірою визначається депозитними операціями, про що свідчить тісний зв'язок коефіцієнтів кореляції показників активності використання залучених коштів у дохідні активи (0,876) та співвідношення між балансовим капіталом і строковими вкладками фізичних осіб (0,985) із репрезентантом фінансової стійкості у цій групі банків. Стосовно групи банків із середнім рівнем фінансової стійкості, на рівень їх фінансової стійкості також значним чином впливають депозитні операції, оскільки за результатами кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що показники депозитних операцій (коефіцієнт активності залучення строкових депозитів та частка поточних рахунків у зобов'язаннях банку) мають тісний лінійний зв'язок із рівнем фінансової стійкості банків у цьому кластері, що підтверджується коефіцієнтами кореляції (0,945 та 0,973 відповідно). Слід зауважити, що показники, які мають від'ємний лінійний зв'язок із репрезентантами фінансової стійкості (табл. 2) не бралися до уваги, адже зростання цих показників негативно впливає на рівень фінансової стійкості банків.

3. Визначення показників, які є найбільш значимими для фінансової стійкості банків у кожному кластері шляхом обчислення коефіцієнтів еластичності та побудова регресійних рівнянь для кожного кластеру.

Коефіцієнт еластичності показує відсоткову зміну результативної ознаки в результаті одновідсоткової зміни факторної. Відтак, показник еластичності фінансової стійкості від фінансових показників у розрізі банківських операцій відображає, яким чином буде реагувати рівень фінансової стійкості на зміну фінансових показників, які найбільшим чином впливають на її рівень.

Коефіцієнт еластичності розраховується за формулою [1, с. 123] (1):

$$E_{xi} = a_i x \frac{\bar{x}_i}{\bar{y}}, \quad (1)$$

де E_{xi} – частковий коефіцієнт еластичності;

a_i – коефіцієнти регресії;

$\bar{x}_i$ – середнє значення факторної ознаки;

$\bar{y}$ – середнє значення результуючої ознаки.

Результати розрахунку часткових коефіцієнтів еластичності наведені у табл. 3.

Таблиця 3

**Часткові коефіцієнти еластичності показника–репрезентанта
фінансової стійкості від фінансових показників за банківськими
операціями**

Показник	Кластер 1		Кластер 2			Кластер 3		
	Репрезентант фінансової стійкості	Коефіцієнт кредитної активності	Репрезентант фінансової стійкості	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	Співвідношення між балансовим капіталом і строковими вкладами фізичних осіб	Репрезентант фінансової стійкості	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	Частка поточних рахунків у зобов'язаннях банку
Коефіцієнт регресії (a_i)	–	1,997	–	1,085	0,680	–	1,088	0,895
Середнє значення ($\bar{x}_i, \bar{y}$)	0,486	0,767	0,342	1,111	0,583	0,314	0,381	0,239
Частковий коефіцієнт еластичності (E_{xi}), %	–	1,267	–	3,035	1,050	–	0,578	0,299

Джерело: розробка автора

За результатами обчислення часткових коефіцієнтів еластичності показників–репрезентантів фінансової стійкості в усіх групах банків було

встановлено, що у групі банків із низьким рівнем фінансової стійкості (кластер 1) зміна показника кредитної активності у бік зростання на 1% сприятиме підвищенню рівня фінансової стійкості банків у цьому кластері на 1,267%. У групі банків із високим рівнем фінансової стійкості (кластер 2) нарощування активності використання залучених коштів у дохідні активи та зростання показника співвідношення між балансовим капіталом і строковими вкладками фізичних осіб на 1% спричинить збільшення рівня фінансової стійкості на 3,035% та 1,05% відповідно. У третьому кластері банків позитивна зміна коефіцієнту активності залучення строкових депозитів на 1% зумовить нарощування фінансової стійкості на 0,578% порівняно з 0,299%, спричинених збільшенням частки поточних рахунків у зобов'язаннях банку.

За результатами кореляційно–регресійного аналізу отримано такі лінійні моделі регресії для кожної групи банків:

Кластер 1 (банки із низьким рівнем фінансової стійкості):

$$Y = 1,997 \times X_1 - 0,090 \times X_4 + 0,032 \times X_{12} \quad (2)$$

де Y – рівень використання залучених коштів та запозичених коштів у кредитні вкладення;

X_1 – коефіцієнт кредитної активності;

X_4 – розмір кредитних вкладень на 1 грн капіталу;

X_{12} – окупність відсоткових витрат доходами від кредитування.

Кластер 2 (банки із високим рівнем фінансової стійкості):

$$Y = -0,926 + 0,933 \times X_{16} - 0,615 \times X_{19} \quad (3)$$

де Y – коефіцієнт надійності;

X_{16} – коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи;

X_{19} – співвідношення між балансовим капіталом і строковими вкладками фізичних осіб.

Кластер 3 (банки із середнім рівнем фінансової стійкості)

$$Y = 0,590 + 1,088 \times X_{15} + 0,895 \times X_{27} - 0,605 \times X_{13} - 0,020 \times X_{18} \quad (4)$$

де y – рівень депозитів у зобов'язаннях

x_{15} – коефіцієнт активності залучення строкових депозитів;

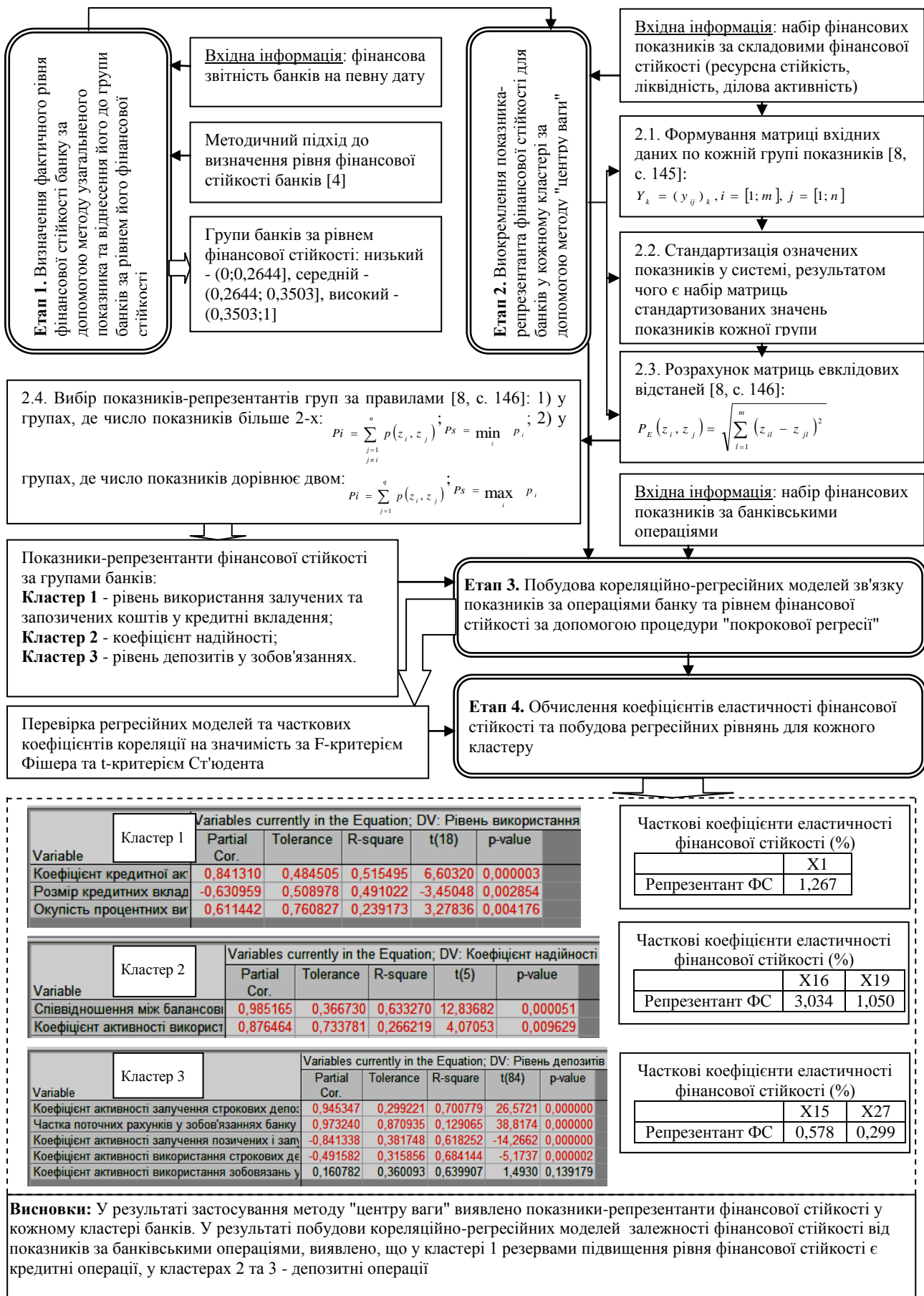
x_{27} – частка поточних рахунків у зобов'язаннях банку;

x_{13} – коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів;

x_{18} – коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель.

Означені регресійні моделі залежності рівня фінансової стійкості від показників за банківськими операціями у різних групах банків можуть бути ефективними для планування та прогнозування показників фінансової стійкості банку.

На рис. 1 представлена схема етапів реалізації методичного підходу до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банків України.

Рис. 1. Етапи методичного підходу до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банку

Джерело: розробка автора

Запропонований у дослідженні методичний підхід до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банку (рис. 1) побудований на виявленні кореляційних зв'язків між рівнем фінансової стійкості у кожній групі банків та окремими банківськими операціями та дає можливість виявити потенційні резерви забезпечення фінансової стійкості банків у кожному кластері та спрогнозувати можливий рівень їх фінансової стійкості. Розроблений методичний інструментарій може слугувати дієвим інструментом у процесі управління фінансовою стійкістю банку.

Висновки та подальші дослідження.

Проведене дослідження надало можливість зробити такі висновки:

1. Застосування процесно–структурованого підходу до управління фінансовою стійкістю банку із використанням засобів фінансового інжинірингу надало можливість визначити послідовність та структуру етапів цього процесу та виокремити той етап, на якому доцільно здійснювати виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банку. Виявленню резервів забезпечення фінансової стійкості банку повинно передувати оцінювання фактичного рівня його фінансової стійкості за допомогою методу узагальненого показника та віднесення банку до групи банків з ідентичним рівнем фінансової стійкості (низький, високий або середній).

2. У результаті застосування методу "центру ваги" виявлено показники–репрезентанти фінансової стійкості у кожній групі банків та встановлено, що в усіх групах найбільш інформативними є фінансові показники, які характеризують фінансову стійкість з точки зору такої її складової, як ресурсна стійкість. Це свідчить про те, що ресурсна стійкість є найбільш значимою складовою фінансової стійкості банків України.

3. Обчислення часткових коефіцієнтів кореляції та показників еластичності фінансової стійкості дозволило встановити, що найбільший вплив на рівень фінансової стійкості банків у першій групі (низький рівень фінансової стійкості) мають кредитні операції, у групах банків з високим та середнім рівнями фінансової стійкості – депозитні операції. Отримані результати дають

підстави для висновку, що запровадження фінансових інновацій у виділені у кожному кластері банківські операції введуть у дію резерви забезпечення їх фінансової стійкості.

Виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банків є основою для подальших досліджень в напрямі аналізу ефективності фінансових інновацій, які доцільно запроваджувати у банківські операції для підвищення поточного рівня фінансової стійкості банків.

Література

1. Аладьев В. З. Курс общей теории статистики / В. З. Аладьев, В. Н. Харитонов. – СА: Palo Alto, Fultus Corp., 2006. – 256 с.
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2010. – 599 с.
3. Біляєва В. Ю. Управління фінансовою стійкістю банку на основі процесно–структурованого підходу / В. Ю. Біляєва // Збірник матеріалів студентської міжнародної науково–практичної конференції "Університетська наука і освіта" (Дніпропетровськ, 15 липня 2015 р.). – 2015. – С. 15–19.
4. Біляєва В.Ю. Визначення рівня фінансової стійкості банків України / В. Ю. Біляєва // Бізнес Інформ. – 2015. – №9. – С. 314–319.
5. Бодрецький В. М. Забезпечення стійкості банківської системи / В. М. Бодрецький // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2013. – Т.18, № 3/1. – С. 43–46.
6. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 41–44.
7. Горчаков А. Математичний апарат для інвестора. Кореляційний та регресійний аналіз. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ufin.com.ua/analitmat/poradnyk/049.htm .

8. Грушевський Р. Методика прогнозування стану зовнішнього фінансового середовища підприємства / Грушевський Р. // Галицький економічний вісник. – 2010. – №4(29). – С.145–149.

9. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно–граф», 2009. – 316 с.

10. Довгань Ж.М. Аналіз релевантних факторів забезпечення фінансової стійкості банківської системи України / Ж.М. Довгань // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2(31). – С. 57–62.

11. Завадська Д. В. Особливості забезпечення фінансової стійкості банків України / Д. В. Завадська // Вісник соціально–економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун–т. – 2011. – №3 (43). – С. 73–80.

12. Зверяков О.М. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю банківських установ / О.М. Зверяков // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 175–182.

13. Золковер А.О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків / А.О. Золковер, А.О. Гуменюк // Міжнародний науковий журнал. – 2015. – №2. – С. 32–35.

14. Ключко Л. А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення: дис... канд. екон. наук: 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л. А. Ключко; Науково–дослідний фінансовий ін–т при Міністерстві фінансів України. – К., 2002. – 222 с.

15. Косова, Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. / Т. Д. Косова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 486 с.

16. Кузьмін О.Є. Концепція та еволюція процесно–структурованого менеджменту / О.Є. Кузьмін // Економіка: реалії часу. – 2012. – №2(3). – С. 7–16.

17. Лабай Я. Ю. Проблеми інформаційного та технічного забезпечення фінансової стійкості банків / Я. Ю. Лабай, Л. Б. Ольшевський // Молодий вчений. – 2014. – № 5(1). – С. 117–119.

18. Мармоза А. Т. Теорія статистики.: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013 – 592 с.

19. Олійник А. В. Управління фінансовою стійкістю банків / А. В. Олійник, Г. С. Суцук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – Т. 4., № 5. – С. 159–163.

20. Офіційний сайт НБУ. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=19142295

21. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003. – 347 с.

22. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта. – М.: Статистика, 1980. – 151 с.

23. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності: конспект лекцій / І. М. Чмутова; Харк. нац. екон. ун-т. - Х., 2009. - 255 с.

References

1. Alad'yev, V., Kharitonov, V. N. (2006), *Kurs obshchey teorii statistiki* [The course of the general theory of statistics], textbook, Palo Alto, Fultus Corp., CA, 256 p.

2. Herasymovych, A. M., Parasii-Verhunencko, I. M., Kochetkov, V. M. (2010), *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of bank activity], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 599 p.

3. Biliaieva, V. (2015), "Managing financial stability of the bank on the basis of process-structured approach", *Zbirnyk materialiv studentskoi mizhnarodnoi naukovo–praktychnoi konferentsii "Universytetska nauka i osvita"*, pp. 15 – 19.

4. Biliaieva, V. (2015), "Determining the level of financial stability of banks in Ukraine", *Biznes Inform*, no. 9, pp. 314 – 319.

5. Bodretskyi, V. (2013), "Ensuring the stability of the banking system", *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova*, Vol.18, no 3/1, pp. 43 – 46.
6. Vovk, V. Ia., Dmytryk, V. (2011), "Ensuring financial stability of the banking system in crisis", *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, no 2, pp. 41 – 44.
7. Horchakov, A., "The mathematical apparatus for the investor. Correlation and regression analysis", available at: www.ufin.com.ua/analitmat/poradnyk/049.htm
8. Hrushevskyi, R. (2010), "Methods of forecasting of external financial environment of enterprise", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no 4(29), pp. 145 – 149.
9. Dziubliuk, O. V. (2009), *Finansova stiiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy* [The financial stability of banks as a basis for the effective functioning of the credit system], monograph, TZOV «Terno–hraf», Ternopil, Ukraine, 316 p.
10. Dovhan, Zh. M. (2011), "Analysis of relevant factors of ensuring the financial stability of the banking system of Ukraine", *Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, no 2(31), pp. 57 – 62.
11. Zavadzka, D. V. (2011), "Peculiarities of ensuring financial soundness in Ukrainian banks", *Visnyk sotsialno–ekonomichnykh doslidzhen*, no 3 (43), pp. 73 – 80.
12. Zvieriakov, O. M. (2012), "Methodological basics of management of banks' financial stability", *Aktualni problemy ekonomiky*, no 10, pp. 175 – 182.
13. Zolkover, A. O., Humeniuk A. O. (2015), "Methods of ensuring the financial stability of commercial banks", *Mizhnarodnyi naukovi zhurnal*, no 2, pp. 32 – 35.
14. Kliusko, L. A. (2002), "Financial stability of commercial banks, methods of assessment and consolidation", thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.04.01, Financial Research Institute at Ministry of Finance of Ukraine, Kiev, Ukraine, – 222 p.
15. Kosova, T. D. (2008), *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of bank activity], tutorial, TsUL, Kyiv, Ukraine, 486 p.

16. Kuzmin, A. E. (2012), "The concept and evolution of process-structured management", *Ekonomika: realii chasu*, no 2(3), pp. 7 – 16.
17. Labai, Ia. Iu., Olshevskiy, L. B. (2014), "The problems of informational and technical maintenance of financial stability of banks", *Molodyi vchenyi*, no 5(1), pp. 117 – 119.
18. Marmoza, A. T. (2013), *Teoriia statystyky* [Theory of Statistics], textbook, Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine, 592 p.
19. Oliinyk, A. V., Sushchuk, H. S. (2010), "Management of financial stability of banks", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, Vol. 4., no 5. pp. 159 – 163.
20. The official website of the NBU, available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=19142295
21. Parasii-Verhunencko, I. M. (2003), *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of bank activity], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 347 p.
22. Plyuta, V. (1980), *Sravnitel'nyy mnogomernyy analiz v ekonomicheskikh issledovaniyakh: metody taksonomii i faktornogo analiza* [Comparative multivariate analysis in economic research: methods of taxonomy and factor analysis], textbook, Statistika, Moscow, Russia, 151 p.
23. Chmutova, I. M. (2009), *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of bank activity], lecturer notes, Khark. nats. ekon. un-t., Kharkiv, Ukraine, 255 p.

Анотація

Біляєва В.Ю.

ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Мета. Розроблення методичного підходу до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості у групах банків із різним рівнем фінансової стійкості для подальшого впровадження в них фінансових інновацій.

Методика дослідження. Для визначення послідовності та структури етапів управління фінансовою стійкістю банку із використанням засобів фінансового інжинірингу використано процесно-структурований підхід у менеджменті. Для виокремлення показників-репрезентантів фінансової стійкості у кожній групі банків використано метод "центру ваги". Виявлення наявності та характеру зв'язку між рівнями фінансової стійкості та окремими

групами банківських операцій здійснено за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Результати дослідження. Визначено послідовність та структуру етапів процесу управління фінансовою стійкістю банку та виокремлено той етап, на якому доцільно здійснювати виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості. Виявлено, що репрезентантами фінансової стійкості у всіх групах банків є показники ресурсної стійкості. Встановлено, що найбільший вплив на рівень фінансової стійкості банків у першій групі (низький рівень фінансової стійкості) мають кредитні операції, у другій та третій групах (високий та середній рівні фінансової стійкості) – депозитні операції.

Наукова новизна результатів дослідження. Розроблено методичний підхід до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банків, відмінністю якого є ідентифікація виду банківських операцій, які найбільшою мірою визначають рівень фінансової стійкості банків з метою запровадження в них фінансових інновацій.

Практична значущість результатів дослідження. Використання запропонованого у дослідженні методичного підходу до виявлення резервів забезпечення фінансової стійкості банку сприятиме удосконаленню процесу управління фінансовою стійкістю та надасть можливість банківським установам обирати оптимальні інструменти фінансового інжинірингу для забезпечення їх фінансової стійкості на належному рівні.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість банку, метод "центру ваги", кореляційно-регресійний аналіз, фінансові показники

Анотація

Беляева В.Ю.

ВЫЯВЛЕНИЕ РЕЗЕРВОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВ УКРАИНЫ

Цель. Разработка методического подхода к выявлению резервов обеспечения финансовой устойчивости в группах банков с различным уровнем финансовой устойчивости для дальнейшего внедрения в них финансовых инноваций.

Методика исследования. Для определения последовательности и структуры этапов управления финансовой устойчивостью банка с использованием средств финансового инжиниринга использовано процессно-структурированный подход в менеджменте. Для выделения показателей-репрезентантов финансовой устойчивости в каждой группе банков использован метод "центра тяжести". Выявление наличия и характера связи между уровнями финансовой устойчивости и отдельными группами банковских операций осуществлено с помощью корреляционно-регрессионного анализа.

Результаты исследования. Определена последовательность и структура этапов процесса управления финансовой устойчивостью банка и выделена стадия, на которой целесообразно осуществлять выявление резервов обеспечения финансовой устойчивости банка. Виявлено, что репрезентантами финансовой устойчивости во всех группах банков являются показатели ресурсной устойчивости. Установлено, что наибольшее влияние на уровень

финансовой устойчивости банков в первой группе (низкий уровень финансовой устойчивости) имеют кредитные операции, во второй и третьей группах (высокий и средний уровни финансовой устойчивости) - депозитные операции.

Научная новизна исследования. Разработан методический подход к выявлению резервов обеспечения финансовой устойчивости банков, особенностью которого является идентификация вида банковских операций, которые в большей степени определяют уровень финансовой устойчивости банков с целью внедрения в них финансовых инноваций.

Практическая значимость результатов исследования. Использование предложенного в исследовании методического подхода к выявлению резервов обеспечения финансовой устойчивости банка будет способствовать усовершенствованию процесса управления финансовой устойчивостью и даст возможность банковским учреждениям выбирать оптимальные инструменты финансового инжиниринга для обеспечения их финансовой устойчивости на должном уровне.

Ключевые слова: банк, финансовая устойчивость банка, метод "центра тяжести", корреляционно-регрессионный анализ, финансовые показатели

Annotation

Biliaeva V.

IDENTIFICATION OF THE RESERVES OF ENSURING UKRAINIAN BANKS' FINANCIAL STABILITY

Purpose. Development of methodical approach to identification of reserves of ensuring financial stability in the groups of banks with different levels of financial stability for the future implementing financial innovations into them.

Methodology of research. Process-structured approach in management was used to determine the sequence and structure of phases of the bank financial soundness management with the use of financial engineering. Center of gravity method was used for selecting indicators which represent financial stability of banks in each group. Identification of existence and nature of the relationship between the levels of financial stability and individual groups of banking operations were carried out with the help of correlation and regression analysis.

Findings. The sequence and structure of the stages of the process of managing bank financial stability were determined and the stage at which it is advisable to carry out the identification of reserves of ensuring financial stability was highlighted. It was found out that representatives of financial stability in all groups of banks are indicators of the resource stability. It was found that lending operations have the greatest impact on the financial stability of banks in the first group (the low level of financial stability); in the second and the third group (high and medium level of financial stability) - deposit operations.

Originality. The methodical approach to identification of reserves of ensuring banks' financial stability which specific is identification of the range of banking operations, which largely determine the level of financial stability of banks in order to launch financial innovations into them, was developed.

Practical value. Using the proposed methodical approach to identification of reserves of ensuring banks' financial stability will facilitate improving the

management of financial stability of banks and allow institutions to choose the best financial engineering tools to ensure their financial stability at the desirable level.

Key words: a bank, financial soundness of a bank, center of gravity method, correlation and regression analysis, financial indicators.